

Zadnja operna premiera v milanski Scali v sezoni 2010/11

Gioachino Rossini: *La donna del lago* / *Gospa z jezera*

Letošnja (2010/11) spet bogata sezona v milanski *Scali* se je sklenila s pri nas skoraj neznano, v Italiji in svetu pa kar popularno Rossinijevo *opero La donna del lago* / *Gospa z jezera*. Njena tokratna premiera je bila že junija 2010 v pariški operi (palači) *Garnier*, zdaj v Milanu (26. oktobra 2011), sledita pa še londonska opera *Covent Garden* in slovita *MET* (2014/15); saj gre v tem primeru skoraj tri ure (dve uri in 45 min.) trajajoče Rossinijeve *opere* za eno večjih koprodukcij med navedenimi opernimi gledališči. Videl sem »še« njeno prvo ponovitev (29. oktobra 2011) v popolnoma nabiti milanski *Scali*. Moj osebni in kritični odnos do te predstave je seveda povsem drugačen od morda pričakovanih (ne)uspehov te operne (re)produkcije. Malo znano delo, ki izvira iz tistega Rossinijevega časa, ko je moral še pred prvim bivanjem v Parizu v Italiji (1813–1823) napisati vsako let najmanj dve operi, je napisano po libretu Andeje Leoneja Tuttrole po melodrami Sira Walterja Scotta (1771–1832), škotskega pesnika in pisatelja, biografa in kritika, urednika, zgodovinarja in folklorista. Velja za začetnika in enega najpomembnejših ustvarjalcev zgodovinskega romana, v katerih je z romantičnimi prvinami opisoval dogodke s škotskega višavja (*Highlanders*), iz angleške in francoske zgodovine. Njegove številne zgodbe so postale predloge tudi za libreta, operna besedila, na katera so glasbo zložili mnogi (italijanski)

skladatelji. Rossinijeva *Gospa z jezera* iz leta 1819 (za takratno neapeljsko operno gledališče, premiera 24. oktobra 1819) je bila tudi eno teh del. Nastala je v letu, ko je imel skladatelj za seboj kar štiri opere, to pomeni, da izhaja iz bogatega Rossinijevega ustvarjalnega obdobja. Poleg *Gospa z jezera* so bile to še opere *Ermione*, *Edvard in Kristina* ter *Bianca in Falliero*; sama še manj znana dela od omenjenih. Tudi po pri nas omenjenih izvedbah teh del, saj npr. Jože Sivec omenja naslov Rossinijeve opere *Gospa z jezera* v zvezi z gostovanjem operne družbe *Carla Meyerja*, ki naj bi v ljubljanskem *Stanovskem gledališču* v času močne dominacije Rossinijevih del leta 1826 vključila tudi dve takrat novi deli, med njimi tudi *Gospa z jezera*. Kot ugotavlja isti avtor ».../ Resna opera *La donna del lago* sicer kljub nekaterim lepim mestom ne predstavlja trajnejše vrednosti, je pa zanimiva s historičnega vidika, ker najdemo tu prvokrat sledove romantike pri Rossiniju; pravo občutje za naravo in lokalni kolorit, tiste lastnosti, ki bodo pozneje karakterizirale Viljema Tella. In če ne pozabimo, da je nekako v tem času romantika že polagoma začela prodirati v repertoar ljubljanskega Stanovskega gledališča, je temu prispevala svoj delež tudi izvedba te opere .../« (prim. Sivec, Jože, *Rossinijeve opere na odru Stanovskega gledališča v Ljubljani*, v *Muzikološki zbornik*, I/1965, str. 42). Nasprotno tej (uvodni) ugotovitvi in dejstvu, da pri nas v času naših, torej nacionalnih opernih gledališč, ta opera sploh še ni bila izvedena, pa ima v Italiji – še posebno v milanski *Scali* – izjemno tradicijo, pogoste uprizoritve. Po neapeljski premieri pred

skoraj dvesto leti so sledile njene izvedbe v Londonu (1823), Ameriki (New Orleans, 1829), Firencah (1958), spet v Ameriki (1981) in Londonu (1983), da o številnih italijanskih izvedbah ne pišem posebej. Samo v *Scali* so jo postavili vse od njene prve izvedbe (1821) kar osemkrat, nazadnje leta 1992. V njej so se doslej predstavili številni in najbolj ugledni dirigenti, režiserji in pevke ter pevci: Kiri Te Kanawa, Marilyn Horne, Claudio Scimone, Katia Ricciarelli, Samuel Ramey, Werner Herzog idr., če omenim samo najbolj znane.

Tokrat sta bili operna vsebina in glasba napisani za solistični pevski kvintet, predstavljeni z dirigentom, domačinom, Milančanom – sedeminpetdesetletnim **Robertom Abbodom** (nečakom slovitega Claudia A.). Predstavo je vodil suvereno, solistični pevski ansambel, mešani zbor in orkester so mu sledili več kot »verno«. Seveda je odlična akustika *Scale* lahko dvorezni meč. Ta je lahko predstavljeni izvajalski eliti, lahko bi celo zapisal novodobnim opernim prvakom, eno in drugo, česar ni treba posebej poudarjati. Režiser **Luis Pasqual** je postavil dovolj statično predstavo, kar je *Gospo z jezera* vrnilo v njeno prvotno obdobje, v predstavo in petje »na rampi«. Prav tako je dvoje obsežnih dejanj s po tremi in štirimi scenskimi prizori (skupaj sedem prizorov) razdelil ali podelil na nadaljnjih 10 + 6 (skupaj šestnajst prizorov). Scenograf **Ezio Frigerio** je prispeval v svojem delokrogu podporo obema prvopodpisanim. Preprosta scena, ki se ves čas sicer spreminja, je bolj ali manj statična. V njej komaj lahko pomislimo na vodo, jezero ... Tega v Milanu preprosto ne vidimo, niti ni nakazano. Kaj bi npr. naredili s takega (glasbenega) besedila recimo Nemci v Bayreuthu, si lahko samo mislimo in želimo. To pa zato, ker natančen vpogled v (objavljeni) libreto in fotografije nekaterih inscenacij pred letom 2011 natančno prikažejo tudi različne ponazoritve in vključitve jezera. Nasprotna tem prvim trem avtorjem na novo podpisane milanske izvedbe *La donna di lago* pa je bila kostumografija **Franca Squarciapina**. Bila je bogata, draperirana, v skladu in duhu zgodovinske zgodbe izpred stoletij; razen moškega dela zbora, ki je pel kar v frakih. Odlična razsvetljava, luč **Marca Filibecka** je tu pa tam naravnost prekrila vse omenjeno, deloma je razsvetlila, deloma potemnila like predstave, odvisno pač od okoliščin same drame iz 16. stol. Ljubezen med Giacomom V. (alias Umberto di Snowdon), ki ga je odigral in odpel odlični osemindesetletni perujski tenorist **Juan Diego Florez**, je bila vredna celotne predstave. Umetnik razpolaga z odličnim (lirskim) tenorjem, kar je kot nalašč tako za značilni italijanski »bell canto« kot za kolorature, ki so vse tja do visokih c-jev še bolj značilne za obe ženski vlogi: Eleno, ki jo je odpela in odigrala ameriška mezzosopranistka **Joyce DiDonato**, in Malcolm Groema v izvedbi tržaške kontraaltistke **Daniele Barcellona**. Ker pa v omenjenem pevskem kvintetu manjkata še dve vlogi, sta to zagotovo opravila več kot povprečno romunski basist **Baint Szabo** v vlogi Douglasa D'Angusa in drugi (ameriški) tenorist **John Osborn** v vlogi Rodriga di Dhua.

Gre za izjemno uigran pevski kvintet, ki poleg številnih arij in recitativov, prikaže izjemne duete, tercete, kvartete in kvintete. Kolorature, ki se zdaj pri Rossiniju prvič prikažejo kot izpisane zahteve skladatelja do izvajalcev, so sploh prava poslastica te predstave. Gre za glasbeno izjemno postavljeno operno delo, ki vsebinsko ni ne vem kako pomembno in vredno, ki ni pomembno in vredno v celotnem Rossinijevem obsežnem in pomembnem opernem opusu, pomembno in vredno pa je seveda podpisa izjemnega ansambla milanske *Scala*.

Kako tudi ne, saj je nova produkcija Rossinijeve *Gospe z jezera* (kot koprodukcija med *Opéro National de Paris*, milansko *Scalo*, *Royal Opera House* (London) in predstavo, ki bo v tej koprodukciji predstavljena (1914/15) tudi v sloviti *Metropolitanski operi* v New Yorku. Gre za višek aktualne evropske glasbene in še posebno operne (ko)produkcije, gre za opero, ki v ne vem kako pomembnem ustvarjalnem pogledu ne pomeni veliko. Njena postavitev pa iz nje naredi »veliko« opero. To je zagotovo refleksija velikih opernih odrov, na katerih se marsikdaj da narediti veliko več tudi iz majhnih besedil, pa naj gre pri tem za njihovo literarno (zgodovinsko) ali glasbeno vrednost. Tako kot za velike igralce in pevce ni majhnih vlog, tako tudi za velika gledališča ni majhnih in nepomembnih naslovov ali del. Milanska *Scala* je tako tudi s tega vidika postala in ostaja veliko evropsko »klasično« glasbeno gledališče (ob barcelonskem *Teatro del Liceo*). Aplavzi in vzkliki navdušenja, ki so si sledili zelo pogosto, so dali odmev celotni predstavi, vseh več kot 2800 gledalcev in poslušalcev pa si je bilo v Milanu tudi tokrat edino: Bravi!

